

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

DOI:10.59610/bbu2.2024.2.4

Qənbərov Həsən Vüqar oğlu,
doktorant,
Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
İqtisadiyyat İnstitutu,
E-mail: hasan.ganbarov@hotmail.com
© Qənbərov H.V., 2024

UOT- 368;65

AZƏRBAYCANDA BANK SİSTEMİNİN STRUKTUR VƏ TƏMƏRKÜZLƏŞMƏ SƏVİYYƏSİNİN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİ

X Ü L A S Ə

Tədqiqatın məqsədi - Azərbaycanda bank sisteminin struktur və təmərküzləşmə səviyyəsinin mövcud vəziyyətinin müvafiq indikatorlar əsasında qiymətləndirilməsidir.

Tədqiqatın metodologiyası - tədqiqat işində müqayisəli təhlil, məntiqi ümumiləşdirmə, sistemli yanaşma, riyazi təhlil metodlarından istifadə edilib.

Tədqiqatın tətbiqi əhəmiyyəti - tədqiqatda araşdırılmış əsaslı təhlillər iqtisadi səmərəliliyin yüksəldilməsi və banklararası rəqabət münasibətlərinin tənzimlənməsi üçün istifadə edilə bilər.

Tədqiqatın nəticələri - bank sisteminin strukturu və rəqabət məsələsi iqtisadi münasibətlərin tənzimlənməsində önəmlidir. Buna görə mövcud meyillərin nəzərə alınması milli iqtisadiyyatın stimullaşdırılması üçün əhəmiyyətli ola bilər.

Tədqiqatın orijinallığı və elmi yeniliyi - bankların böyük, orta və kiçik olması müəyyənləşdirilmiş, əmanətlərin dollarlaşma səviyyəsi və iqtisadiyyatın sahələri üzrə kreditlərin təmərküzləşmə səviyyəsi müəyyənləşmişdir.

Açar sözlər: Herfindal-Hirşman indeksi, təmərküzləşmə səviyyəsi, dollarlaşma səviyyəsi, iqtisadiyyatın kreditləşməsi.

GİRİŞ

Bank sistemi istənilən ölkədə ümumi iqtisadi sistemin mühüm tərkib hissəsi hesab edilir və təsərrüfat subyektlərinin maliyyə resurslarına olan ehtiyacının ödənilməsində, pul-kredit sisteminin inkişafında mühüm rol oynayır. Bu baxımdan bank sisteminin inkişaf xüsusiyyətlərinin öyrənilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. İstənilən ölkə üçün bank sisteminin strukturu dedikdə bu sistemə daxil olan bütün bank və kredit təşkilatları nəzərdə tutulur. Bazar iqtisadiyyatı hökmran olan əksər ölkələrdə banklar ikipilləli struktura malik olurlar. Birinci pillədə Mərkəzi Bank, ikinci pillədə isə kommersiya bankları qərarlaşır.

Ümumiyyətlə, bank sistemi ölkə sərhədləri daxilində fəaliyyət göstərən müxtəlif tipli bankların və kredit təşkilatlarının məcmusunu özündə əks etdirir. Bank sisteminin tərkibinə, Mərkəzi Bank, kommersiya bankları və digər kredit-hesablaşma mərkəzləri daxildir. Mərkəzi Bank ehtiyat sisteminin əsasını təşkil edərək dövlət emissiya və valyuta siyasətini həyata keçirir. Kommersiya bankları bütün digər bank əməliyyatlarını həyata keçirirlər.

Bank sistemi təhlil edilərkən ən mühüm yanaşmalardan biri də bankın bazar seqmentində tutduğu yerdə böyük önəm kəsb edir. Burada bankın bazar payının “böyük”, “orta” və “kiçik” banklar qrupuna daxil olması önəmlidir. Bankların belə (“böyük”, “orta” və “kiçik”) təsnifləşdirilməsi analitik tədqiqatlar üçün önəmlidir.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

Metodologiya

İqtisadiyyatın digər sahələri kimi bank sistemində də rəqabətin olması vacib şərtlərdən biridir. Bunun üçün müxtəlif elmi yanaşmalardan istifadə olunur. Banklarda rəqabətin mövcudluğunu müəyyənləşdirmək üçün bankların bank sistemində bazar payı və Herfindal-Hirşman indeksindən istifadə edilir. Bankların bank sistemində bazar payı bankların böyük, orta və ya kiçik olmasının müəyyənləşdirilməsi ilə reallaşdırılır. Elmi yanaşmalar təsdiqləyir ki, bankların böyük, orta və kiçik bank olmasının müəyyənləşdirilməsi, adətən, aşağıdakı yanaşma əsasında təyin edilir.

- “böyük” bank dedikdə, bazar payı 10%-dən çox olan banklar,
- bazar payı 5%-10% arasında dəyişən banklar “orta” banklar,
- bazar payı 5%-dən az olan banklar isə “kiçik” banklar kimi təsnifləşdirilir.

Bankları bazar payına görə təsnifləşdirərkən adətən aşağıdakı formuladan istifadə edilir [2, s.8].

$$P_i = \frac{X_i}{\sum_{i=1}^n X_i} \quad (1.1)$$

Burada, P_i -i bankının bazar payını, n -bankların sayını göstərir. Qeyd edilən i -bankı üçün orta arifmetik dəyər kimi, ilk növbədə, aşağıdakılar hesablanır:

$$X_i = \frac{P_A^2 + P_{kr}^2 + P_d^2 + P_{oh}^2}{4}$$

Burada P_a^2 – i bankının aktivlər üzrə, kreditlər, depozitlər və öhdəliklər üzrə xüsusi çəki-lərinin kvadratını göstərir.

Banklar arasında rəqabəti xarakterizə edən göstəricilərdən biri də Herfindal-Hirşman İndeksidir (HHİ). Beynəlxalq praktikada konsentrasiya və ya ölkədə rəqabəti səviyyəsini qiymətləndirmək üçün ən çox istifadə edilən yanaşma HHİ-dir. HHİ riyazi olaraq aşağıdakı kimidir.

$$hhi = \sum_{i=1}^n S_i^2$$

Burada Herfindal-Hirşman indeksinin mahiyyəti ondan ibarətdir ki, bankların bazar paylarının kvadratları cəmi kimi müəyyən olunur. Yəni HHİ – i -ci bankın bazar payıdır. HHİ-in bazarın konsentasiyasını müəyyən etmək üçün kritik dəyərləri 3 hissəyə ayrılır [3, s.47]:

Cədvəl 1.

HHİ üzrə meyarlar

HHİ-in meyarları	Təmərküzləşmə səviyyəsi
HHI ≤ 1500	Yüksək rəqabət
1500 < HHI ≤ 2500	Mülayim rəqabət və zəif təmərküzləşmə
HHI > 2500	Aşağı rəqabət və yüksək təmərküzləşmə

Mənbə [3.səh.47]:

Qeyd edək ki, HHİ-in meyarlarının hədləri müxtəlif cür qeyd edilir.

Rəqabətlə bağlı onu da bildirək ki, Azərbaycan Respublikasının Antiinhisar fəaliyyəti haqqında Qanununa əsasən, bazarda payı 35 faizdən yuxarı olan istənilən təşkilat inhisarçı mövqedə olduğu qeyd edilir [1].

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

Azərbaycanda bank sisteminin struktur və təmərküzləşmə baxımından təhlili

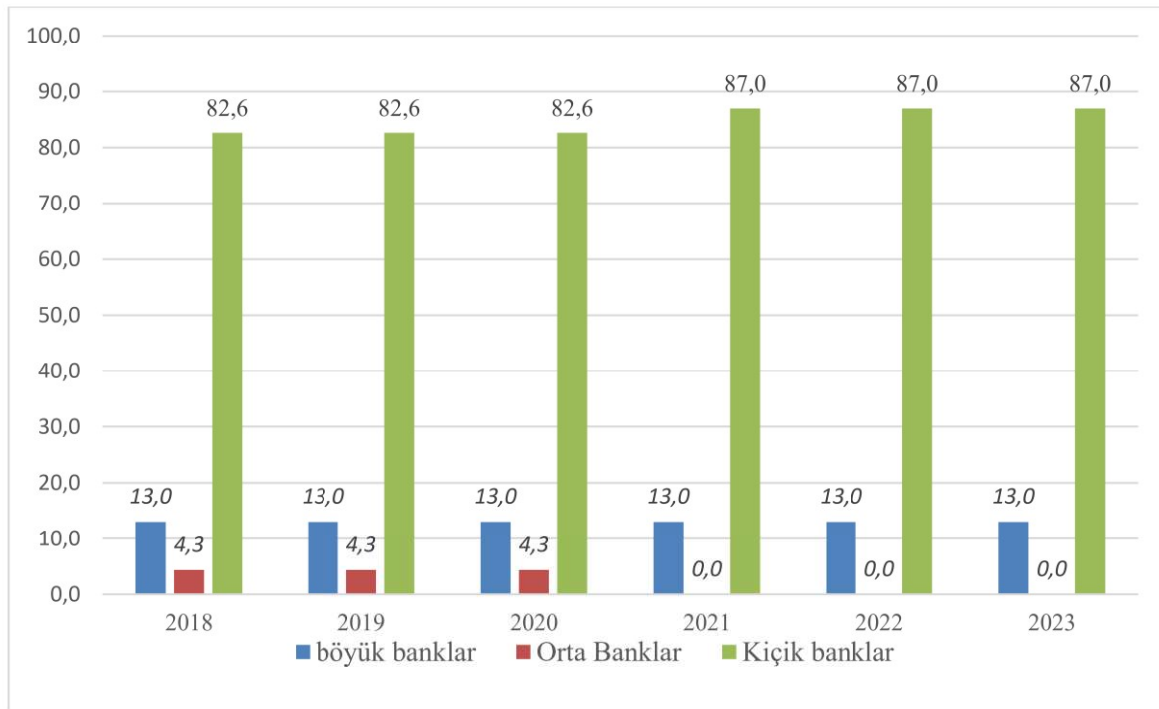
Azərbaycanda bank sisteminin strukturunu bankların bazar payına uyğun “böyük”, “orta” və “kiçik” olması ilə bağlı müvafiq meyarlar əsasında təhlil etmək üçün, ilk növbədə, 2018-2023-cü illər üzrə bankların aktivləri, kreditləri, depozit və öhdəlikləri əsasında metodologiya bölməsində verilmiş riyazi formula əsası ilə hesablanmış və aşağıdakı nəticə alınmışdır.

Cədvəl 2.

Azərbaycanda bank sisteminin struktur vəziyyəti

Bazar payı	Təsnifləşdirmə	2018	2019	2020	2021	2022	2023
10% >	Böyük banklar	13.0	13.0	13.0	13.0	13.0	13.0
5%-10% arası	Orta Banklar	4.3	4.3	4.3	0.0	0.0	0.0
5% <	Kiçik banklar	82.6	82.6	82.6	87.0	87.0	87.0

Qeyd: Cədvəl müəllif hesablamasına əsaslanır.

Qeyd: Cədvəl müəllif hesablamasına əsaslanır.

Şəkil 1. Azərbaycanada bank sisteminin struktur

Alınan nəticə onu göstərir ki, Azərbaycanada 23 bankdan yalnız 13% böyük və ya iri bankdır. 2018-2020-ci illərdə orta banklar isə cəmi 4q.3% təşkil etmişdir. 82.6% banklar isə əsasən kiçik banklar olmuşdur. 2021-2023-cü illərdə bank sektorunda orta banklar sıradan çıxmış kiçik bankların sayı isə artmışdır. Ölkəmizdə fəaliyyət göstərən bankların hansının böyük, orta və kiçik olduğunu aydınlaşdırmaq üçün yuxarıda qeyd edilən metodologiya əsasında hesablamalar əsasında cədvəl 3-ə bankların bazar paylarına görə strukturuna nəzər salmaq:

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

Cədvəl 3.

Azərbaycanda böyük, orta və kiçik olan bankların bazar payına görə strukturu

Bankların adı	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kapital Bank	16.4	15.1	18.8	21.1	19.2	22.8
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	49.6	53.2	51.0	51.6	51.7	47.7
UNİBANK KB	0.6	0.6	1.0	1.2	0.8	0.9
ACCESSBANK	0.9	0.6	0.8	0.6	0.6	0.8
Bank of Baku	0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3
Bank Respublika	1.1	1.6	0.7	0.8	0.9	1.4
Rabitəbank	0.6	0.5	0.5	0.5	0.4	0.4
YELO BANK	0.2	0.2	0.2	0.2	0.3	0.8
TuranBank	0.3	0.2	0.2	0.3	0.3	0.3
Paşa Bank	21.4	18.4	20.4	19.5	21.9	20.7
Expressbank	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Bank BTB	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
Azər-Türk Bank	0.2	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0
XALQ Bank	6.1	7.1	4.6	2.9	3.0	3.1
Yapı Kredi Bank QSC	0.2	0.1	0.1	0.1	0.1	0.1
PREMIUM BANK	0.9	0.6	0.5	0.3	0.2	0.1
BANK VTB	0.1	0.1	0.0	0.0	0.0	0.0
Ziraat Bank Azərbaycan	0.0	0.0	0.1	0.1	0.1	0.1
AFB BANK	0.2	0.3	0.1	0.0	0.0	0.0
Azərbaycan Sənaye Bankı	0.7	0.6	0.5	0.2	0.1	0.1
Bank Avrasiya	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Naxçıvanbank	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Melli İran Bankı Bakı filialı	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Cəmi:	100	100	100	100	100	100

Qeyd: <https://www.cbar.az/> məlumatları əsasında ümumiləşdirmə.

Cədvəl 3-ün məlumatları göstərir ki, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı, Kapital Bank və Paşa Bankı iri banklar hesab etmək olar. 2021-2023-cü illərin statistik hesablarına əsasən, digər banklar isə kiçik banklar olmuşdur. Eyni zamanda onu da bildirək ki, 2018-2023-cü illərdə aktivlər, kreditlər, öhdəliklər və depozitlər üzrə bazar payının orta hesabla 90.1% qeyd edilən bu üç bankın payına düşür. Yerdə qalan 9.9% bazar payı isə 20 bankın payına düşmüşdür. 2018-2020-ci illərdə “Xalq bank” orta səviyyəli bank kimi xarakterizə olunsa da, 2021-2023-cü illərdə öz mövqeyini qorumamış və bazar payında azalmalar müşahidə edilmişdir. Nəticədə isə kiçik banklar qrupuna daxil olmuşdur.

Bank sisteminin təmərküzləşmə səviyyəsini müəyyən etmək üçün fikrimcə, HHİ əsasında bankların aktivlərinin 2018-2023-cü illər üzrə aktivlərinin təmərküzləşməsini qiymətləndirək.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

Cədvəl 4.

Bankların aktivlərinə görə təmərküləşmə səviyyəsi

Bankların adı	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kapital Bank	192.2	190.8	236.2	319.5	302.0	323.2
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	875.7	945.3	1140.1	936.1	972.9	805.3
UNİBANK KB	6.7	7.7	9.3	14.7	10.2	10.9
ACCESSBANK	9.5	7.1	7.5	6.9	6.7	8.4
Bank of Baku	1.3	1.6	1.5	1.8	2.4	3.3
Bank Respublika	13.4	22.2	9.2	10.8	12.4	19.6
Rabitəbank	8.3	6.1	6.0	7.4	4.5	5.6
YELO BANK	2.4	2.6	1.3	2.0	3.3	10.6
TuranBank	3.4	2.7	2.6	3.6	3.3	2.9
Paşa Bank	306.8	252.6	262.8	291.5	358.3	322.6
Expressbank	2.2	1.3	0.8	0.9	0.9	1.4
Bank BTB	1.4	1.3	1.1	0.9	0.7	0.6
Azər-Türk Bank	1.9	1.3	1.1	0.0	0.0	0.0
XALQ Bank	56.1	67.2	47.9	38.8	35.6	41.0
Yapı Kredi Bank Azərbaycan	0.4	0.5	1.0	1.1	1.1	1.1
PREMIUM BANK	5.8	4.6	3.7	4.1	2.4	2.0
BANK VTB	0.3	0.3	0.3	0.4	0.3	0.2
Ziraat Bank Azərbaycan	0.7	0.7	0.8	1.1	1.4	1.7
AFB BANK	2.5	3.7	0.7	0.5	0.4	0.5
Azərbaycan Sənaye Bankı	9.4	9.1	7.1	4.7	2.8	2.4
Bank Avrasiya	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1
Naxçıvanbank	0.5	0.6	0.8	0.8	0.6	0.2
Melli İran Bankı Bakı filialı	0.2	0.1	0.1	0.1	0.0	0.1
Cəmi	1501.4	1529.5	1742.1	1647.9	1722.6	1563.7

Qeyd: <https://www.cbar.az/> məlumatları əsasında ümumiləşdirmə.

Cədvəl 4-ün məlumatları göstərir ki, 2018-2023-cü illərdə Kapital bank, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı, Paşa Bank və Xalq Bank məcmu bank aktivlərində xüsusi çəkisi 68%-71% arasında dəyişir və qeyd edilən bankda təmərküləşmə səviyyəsi 1431-lə 1492 arasında olmuşdur ki, bu da çox yüksək təmərküləşmə səviyyəsinin olduğunu göstərir.

İqtisadiyyatın sektorlarına kreditlərin ayrılması və kreditləşməsinin əsas mənbələrindən biri kimi depozitlər hesab edilir. Depozit bazasının təhlili həm əmanətlərin strukturu, həm əmanətlərin dollarlaşması və həm də əhalinin banklarda əmanətlərinin qorunması ilə bağlı əhəmiyyətlidir. Bu baxımdan depozit bazasının strukturunun təhlil edib qiymətləndirmək əhəmiyyətlidir. Bunun üçün, ilk növbədə, aşağıdakı cədvələ nəzər salmaq.

İlk növbədə, onu bildirək ki, heç bir bankın depozitlər üzrə bazar payı 35%-dən yüksək deyildir. Başqa sözlə, bazarda inhisarçı və ya hökmran mövqedə dayanan bank yoxdur.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

Cədvəl 5.

Məcmu depozitlərdə bankların xüsusi çəkisi (%)

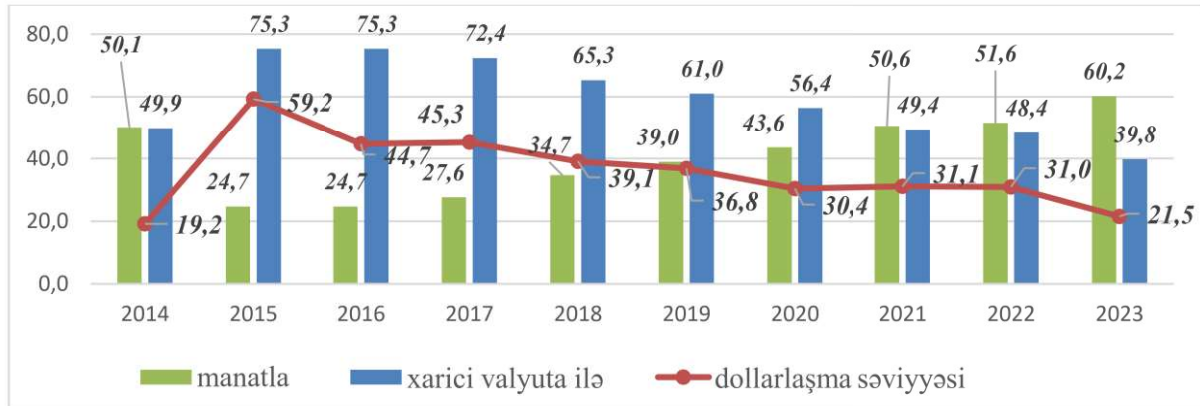
Bankın adı	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Kapital Bank	17.3	15.9	18.5	19.5	18.7	18.6
Azərbaycan Beynəlxalq Bankı	25.6	27.7	26.9	31.1	32.5	27.7
UNİBANK KB	2.7	2.7	3.4	3.7	3.0	3.6
ACCESSBANK	2.5	2.8	3.3	2.8	2.6	3.1
Bank of Baku	1.0	0.9	0.9	0.9	1.1	1.5
Bank Respublika	4.2	5.4	3.3	3.0	3.0	4.3
"Rabitəbank" ASC	2.9	2.9	2.6	2.7	1.9	2.2
YELO BANK	1.3	1.5	1.1	1.3	1.8	3.8
TuranBank	1.0	0.8	1.4	1.6	1.3	1.4
Paşa Bank	19.1	17.6	19.5	18.9	21.5	20.4
Expressbank	1.4	0.9	0.6	0.6	0.6	0.7
Bank BTB	0.8	0.7	0.7	0.6	0.5	0.5
Azər-Türk Bank	1.3	0.9	0.9	0.0	0.0	0.0
XALQ Bankı	7.4	8.4	7.7	5.8	5.7	6.5
Yapı Kredi Bank Azərbaycan	2.0	1.6	1.2	1.1	1.1	1.1
PREMIUM BANK	2.5	2.3	2.1	2.0	1.0	1.0
Bank VTB	0.3	0.3	0.4	0.3	0.3	0.2
Ziraat Bank Azərbaycan	0.5	0.4	0.7	0.8	1.0	1.2
AFB BANK	1.9	2.4	0.5	0.4	0.4	0.5
Azərbaycan Sənaye Bankı	3.3	3.1	3.2	1.9	1.4	1.4
Bank Avrasiya	0.4	0.3	0.2	0.2	0.2	0.1
Naxçıvanbank	0.4	0.5	0.7	0.7	0.5	0.2
Melli İran Bankı Bakı filialı	0.0	0.1	0.1	0.0	0.0	0.1
Cəmi	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Qeyd: <https://www.cbar.az/> məlumatları əsasında ümumiləşdirmə.

Təhlillər göstərir ki, 2018-2023-cü illərdə məcmu depozitlərin orta hesabla 73.1%-i dörd bank (Kapital Bank, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı, Paşa Bank və Xalq Bank), 26.9%-i isə digər 19 bankın payına düşür.

Depozitlər təhlil edilərkən onun valyuta strukturunu və dollarlaşma səviyyəsinin də müəyyən edilməsi faydalıdır. Bu baxımdan 2014-2023-cü illər üzrə aparılan təhlillər göstərir ki, 2014-cü ildə manatla olan depozitlər 50.1%, xarici valyuta ilə olan depozitlər 49.9% olmuşdur. 2015-ci ildə milli valyutanın devalvasiyası nəticəsində manatla olan depozitlər 24.7%, xarici valyutada olan depozitlər isə 75.3% olmuşdur. Depozitlərdə xarici valyutanın xüsusi çəkisinin manatla müqayisədə çox olması 2015-2020-ci illərdə davam etmişdir. 2021-ci ildən başlayaraq depozitlərdə xarici valyuta azalmağa başlamış və 2023-cü ildə 39.8% təşkil etmişdir. Depozitlərin dollarlaşma səviyyəsinin aşağı düşməsinin əsas səbəbi banklarda olan xarici valyutada olan əmanətlərin sığortalanma fondu tərəfindən qorunan əmanətlərin 2.5% dərəcəsində olması, manatla olan əmanətlərin isə qorunma dərəcəsinin 12% civarında olması ilə bağlıdır.

AUDIT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

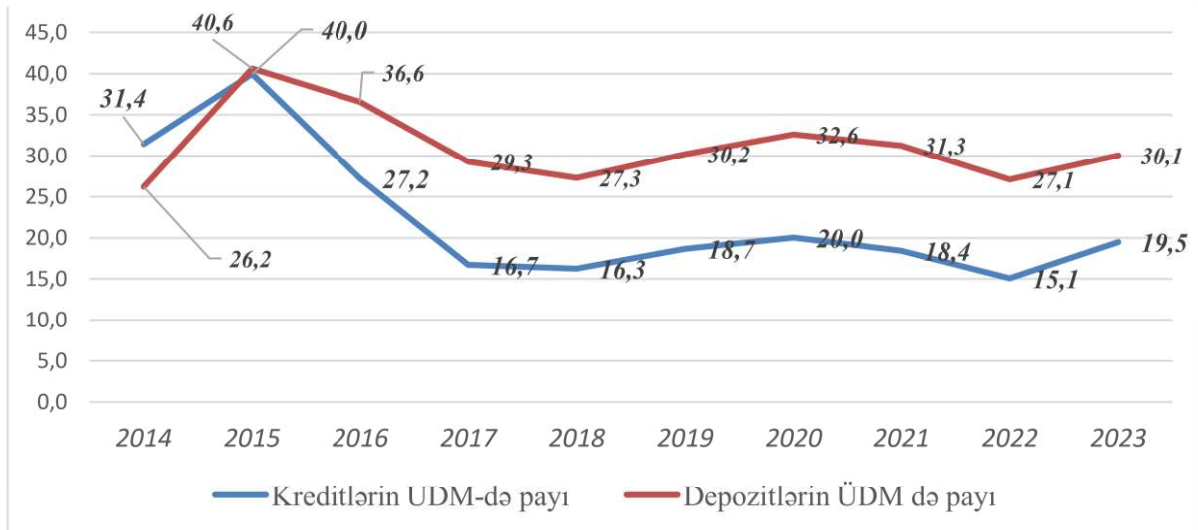

Mənbə: <https://www.cbar.az>

Şəkil 2. Məcmu depozit bazasının valyutaların strukturu və dollarlaşma səviyyəsi

Bank sisteminin müvafiq indikatorlarını təhlili zamanı mühüm məsələlərdən biri də bu göstəricilərin ÜDM-də xüsusi çəkisidir. Təhlillər göstərir ki, inkişaf etmiş ölkələrdə həm depozitlərin və həm də kreditlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi yüksəkdir. Belə ki, Çexiyada depozitlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi 70-80% arasında, Danimarkada, 50-60% arasında, Almaniya da 80-90% arasındadır. Müvafiq olaraq kreditlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi Almaniya da 83.4%, İspaniyada 90.1%, Gürcüstanda-63.6%, İsraildə-70.2% Rusiyada-54.4%, Türkiyədə-54.5% təşkil edir.

Azərbaycan iqtisadiyyatında isə kreditlərin və depozitlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi aşağıdakı şəkildə verilmişdir.

Mənbə: <https://www.cbar.az>

Şəkil 3. Kredit və Depozitlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi(%)

Şəkil 3-dən görüldüyü kimi kreditlərin ÜDM-də xüsusi çəkisi 2014-cü ildə 31.4% olduğu halda, bu göstərici azalmağa doğru meyil etmiş və 2023-cü ildə 19.5% düşmüşdür. Eyni zamanda, depozitlərin ÜDM-də payında 2014-cü illə müqayisədə artım müşahidə edilmişdir. Depozitlərin ÜDM-də xüsusi çəkisinin artması ölkə əhalisinin bank sistemində inamının artmasının göstəricisi kimi qiymətləndirmək olar. Kreditlərin ÜDM-də xüsusi çəkisinin azalmasını isə iki amillə izah etmək olar. Birincisi, bankların təklif etdiyi faiz dərəcəsi müəssisə və təşkilatların mənfəət norma-

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

sından xeyli yüksəkdir və bu baxımdan təsərrüfat subyektləri üçün cəlbedici görünür. İkincisi isə 2016-2020-ci illərdə Azərbaycanda 20 bankda sığorta hadisəsi baş verib və müflis olaraq bank sistemindən kənarlaşmışdır ki, nəticədə iqtisadiyyatın kreditləşməsi azalmışdır.

Qeyd edilənlərə əsaslanaraq iqtisadiyyatın sahələri üzrə kreditlərin konsantrasiya və ya təmərküzləşmə səviyyəsinə nəzər salmaq maraqlıdır.

Cədvəl 6.

İqtisadiyyatın sahələri üzrə kreditlərin konsantrasiya səviyyəsi

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Ticarət və xidmət sektoru	211.2	225.1	309.7	334.0	265.2	321.9	305.5	267.8	217.8
Mədəncixarma və elektrik enerjisi, qaz, buxar və su təsərrüfatı sektoru	2.1	13.1	7.2	10.4	16.4	13.0	19.1	10.4	9.9
Kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq sektoru	5.5	7.2	13.3	13.0	12.6	15.2	11.9	9.7	4.9
İnşaat və tikinti sektoru	198.7	134.7	21.6	8.9	9.7	11.5	27.8	29.6	22.4
Sənaye və istehsal sektoru	80.4	59.2	27.9	29.5	32.5	74.0	32.2	27.6	25.5
Nəqliyyat və rabitə sektoru	45.5	59.7	91.8	110.8	62.0	34.1	18.5	15.4	35.4
Ev təsərrüfatları	1488.4	1269.3	1534.9	1669.2	2081.0	2132.0	2527.7	3119.4	3411.8
Daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar	50.4	107.3	218.3	201.4	160.7	207.6	210.4	222.8	229.3

Cədvəl müəllif hesablamasına əsaslanır.

Cədvəl 6-nın məlumatları göstərir ki, bank sistemində iqtisadiyyatın sahələri üzrə kreditləşməsi daha çox ev təsərrüfatlarına cəmlənmişdir. Bu da onu deməyə əsas verir ki, əhali öz sosial ehtiyaclarını ödəmək üçün banklara müraciət edir. Nəticədə də bəzən vaxtı keçmiş kreditlər artır.

Y E K U N

Azərbaycanda bank sisteminin struktur və təmərküzləşmə səviyyəsinin qiymətləndirilməsi üzrə apardığımız təhlillər onu deməyə əsas verir ki, bankların aktivlərinə görə təmərküzləşmə səviyyəsində və bankların böyük, orta, kiçik olmasına görə təsnifləşdirmədə üç bank Kapital bank, Azərbaycan Beynəlxalq Bankı və Paşa Bank öncül yerlərdədir. Eyni zamanda, məcmu depozit bazasının valyutaların strukturunda dollarlaşma səviyyəsi aşağı düşmüşdür. İqtisadiyyatın sahələri üzrə kreditlərin konsantrasiya səviyyəsində isə əhəlinin kreditləşməsi üstünlük təşkil edir. Bu da əhəlinin sosial ehtiyaclarının ödənilməsində kreditlərdən istifadənin yüksək olduğunu və vətəndaşların borclanmasının yüksək olduğunu göstərir.

AUDİT 2024, 2 (44), səh. 39-48.
AUDIT 2024, 2 (44), pp. 39-48.
АУДИТ 2024, 2 (44), стр. 39-48

İSTİFADƏ OLUNMUŞ ƏDƏBİYYAT SİYAHISI:

1. «Antiinhisar fəaliyyəti haqqında» Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı şəhəri, 4 mart 1993-cü il.
2. «Тенденции развития банковской системы Кыргызской Республики». 2012 (20), с.43
3. Отчет о стабильности финансового сектора Кыргызской Республики. По итогам первого полугодия 2022 года. с.56.
4. Qənbərov F. «Məzənnə siyasəti: yeni çağırışlar və imkanlar». Bakı, 2021, s.295
5. <https://www.cbar.az/>
6. Barbara Casu, Claudia Girardone, Philip Molyneux «Introduction to Banking». 2006, p. 559.
7. Т.Ю. Матвеева «Макроэкономика». 2017, с. 439.

*Hasan Vugar Ganbarov,
Ph.D. Student,
Institute of Economy of the Ministry of
Science and Education of the Republic of Azerbaijan,
E-mail:hasan.ganbarov@hotmail.com
© H.V. Ganbarov, 2024*

ASSESSMENT OF THE LEVEL OF STRUCTURE AND CENTRALIZATION OF THE BANKING SYSTEM IN AZERBAIJAN

ABSTRACT

The purpose of the research is to assess the current state of the structure and level of concentration of the banking system in Azerbaijan based on relevant indicators.

The methodology of the research - comparative analysis, logical generalization, systematic approach, and mathematical analysis methods were used in the research work.

The practical importance of the research - the fundamental analysis investigated in the research can be used to improve economic efficiency and regulate interbank competitive relations.

The results of the research - the structure of the banking system and the issue of competition are important in the regulation of economic relations. Therefore, taking into account the current trends can be important for stimulating the national economy.

The originality and scientific novelty of the research - large, medium and small banks were determined, the level of dollarization of deposits and the level of credit distribution in the sectors of the economy were determined.

Keywords: Herfindahl-Hirshman index, level of concentration, level of dollarization, crediting of the economy.

*Ганбаров Гасан Вугар оглы,
докторант,
Институт Экономики Министерства
Науки и Образования Азербайджанской Республики,
E-mail: hasan.ganbarov@hotmail.com
© Ганбаров Г.В., 2024*

ОЦЕНКА УРОВНЯ СТРУКТУРЫ И ЦЕНТРАЛИЗАЦИИ БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ АЗЕРБАЙДЖАНА

Р Е З Ю М Е

Целью исследования - оценка текущего состояния структуры и уровня концентрации банковской системы Азербайджана на основе соответствующих показателей.

Методология исследования - сравнительный анализ, логическое обобщение, системный подход, методы математического анализа.

Практическая значимость исследования - фундаментальный анализ, исследованный в исследовании, может быть использован для повышения экономической эффективности и регулирования межбанковских конкурентных отношений.

Результаты исследования - структура банковской системы и вопрос конкуренции имеют важное значение в регулировании экономических отношений. Поэтому учет современных тенденций может иметь важное значение для стимулирования национальной экономики.

Оригинальность и научная новизна исследования - определены крупные, средние и мелкие банки, определен уровень долларизации депозитов и уровень распределения кредита в отраслях экономики.

Ключевые слова: индекс Герфиндаля-Хиршмана, уровень централизации, уровень долларизации, кредитование экономики.

*Məqalə redaksiyaya daxil olmuşdur:
31.01.2024
Təkrar işlənməyə göndərilmişdir:
29.02.2024
Çapa qəbul olunmuşdur: 18.03.2024*

*The date of the admission of the article to
the editorial office: 31.01.2024
Send for reprocessing: 29.02.2024
Accepted for publication: 18.03.2024*

*Дата поступления статьи в
редакцию: 31.01.2024
Отправлено на повторную
обработку: 29.02.2024
Принято к печати: 18.03.2024*